

Za zdravstvene potrebe kaj.

Za roke, po mrazu razpokane, se kot gotovo sredstvo v „Kärnt. Volksst.“ priporoča to-le: Vzemi beljak od enega jajca in mu primešaj nekoliko ruma; s to zmesjo, firnežu podobno, pomaži s čopičem ali kakim peresom rano. Tudi za sene, to je, za rane, če se je človek po dolgi bolezni preležal, je ta zmes neki gotova pomoč.

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

I.

Ladavice.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Moj rajni dedec, ki so se rodili leta 1747., so mi pred 50 leti večkrat pravili: „Dečko! na svetu ni nič več veselo; vse lepe stare navade se opuščajo, zdaj uže celó Ladavice več popevat ne hodijo. Ko sem jaz mlad bil, so Ladavice še hodile na Jurjevo od biše do biše popevat; najlepša dekleta so se lepo oblekla, s cveticami okinčala, in povsod so jih radi poslušali.“ — Jaz, takrat deset let star fantič, sem se malo brigal za Ladavice, a ime sem si zapomnil, in veselilo me je sporočilo mojega starega ateja, ko pozneje pri Vuku pod besedo „Ladavica“ berem, da okoli Karlovca: „djevojke krščanske nakičene vjencima idu po vesima u oči Džurdževa dne, a u varošu na Džurdžev dan od kuće do kuće i pjevaju“. Dobil sem od svojega nekdanjega učenca, prezgodaj umrlega, nadepolnega klerika Šimona Megle*) košček ladavičnih pesmic, a gotovo to ni plod narodne poezije, ker metrum uže opominja na umetnega črednika pesme. Utegnil jo je kak šolmašter zložiti, a zadržaj pesmi nam barem nekaj razjasnuje, kaj so Ladavice bile. Pesem se glasi ovako:

Oj Lada, Lada, mila Lada,
Mi te dnes rešujemo,
Tvojega godu vesele,
Tebi v čast prepevamo,
Oj Lada, Lada, mila Lada,
Mi te rade imamo.

Masla si nam ti prinesla,
Celi svet je rožencvet,
Solnce si nam omladila;
Da že začne toplo gret,
Oj Lada, Lada, mila Lada,
Tebi čemo hvalo pet.

Vuk piše pod besedo „Lada“: „Lado samo u pjesmama se prepjeva na primjer:

Gleda momu od malena, Lado! Lado!
Od malena do golema, Lado! Lado!“

iz znana je hrvaška narodna pesem, ki se začne:

Pevke, Lado! pevamo ti,
Srca naša vklanjam ti
Lado, slušaj nas Lado!

*) Šimon Megla je bil rojen v fari sv. Marjete na dolnjem dravskem polji, in je imel prepis pesem rajnega tamšnjega šolmeštra Kozarja, ki je v visoki starosti umrl. Ta je za koledniške pesmi zlagal; brž ko ne je gori postavljena tudi iz njegovega peresa, in utegnile so za njega ob Jurjevem Ladavice še pohajati v vasi. Pis.

Karamzin piše, da se pri Rusih mlade ženske o mladoletji zbirajo in popevajo: „O Lado, didi Lado!“ (Glej Hanuš „Wiss. des slaw. Myth.“ 363 seq.)

Lada je toraj bila staroslovanska boginja, ali kakošna? Staročeski glosator jo tolmači v „Venus“, in tudi ime „Lada“ ima pomen lepote; česki „ladný“, artig, schön, staročeski nitens, serenum, poljski „ladny“, schön, niedlich.

V slovanski mitologiji pa je bila boginja lepote edino mladoletna zemlja, to potrjuje narodna slovanska pesem, ki se začne:

Tri divojke žito žele,
Lade mi, Lade mile, Lade moj.

Lada je prinesla masla. To pa zopet kaže na zemljo, zato ima bistroumni Schwenk prav (Myth. VII. 205), ko piše: „Ueberall ist in der Mythologie die Göttin der Schönheit, Liebe und Ehe die Göttin der Erde, die grosse Lebensmutter, die um ihrer Herrlichkeit willen als Himmelskönigin in andern Mythologien erscheint.“ Ladavice so toraj bile Ladine družice, svečenice (Priesterinen).

Ruska dekleta, ko popevajo svečanost Ladino, obvežejo s traki brezov šopek, in ga vržejo v vodo, kakor Georgi (str. 499) pripoveda, in sklepajo iz tega na prihodnjo svojo zakonsko osodo.

Breza je bila pri starih Slovanih solncu posvečeno drevo. Kuhn („Märkische Sagen“, 331) sporočuje: „Die ehemaligen Wenden nördlich vom Salzwedel feierten nachfolgendes Fest: Am Abende vor Johannes (kres) werden alle Zweige einer Birke bis an den Gipfel, an dem man eine kleine Krone lässt (daher die Benennung Kronenbaum), abgenommen, am Johannis-tag wurde der Baum feierlich geholt, ins Dorf gebracht, aufgerichtet, mit Blumen und Kränzen geziert, und dann mit mehreren Kannen Bier eingeweiht.“

Pri Rusinih se rabi beseda: lada v pomenu žena. *)

(Konec prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Smrt odličnega narodnjaka Jožefa Virka.

Zadnjemu našemu listu je iz prijateljskih rok iz Konjice po telegrafu došla žalostna vest, da je prečistiti g. Jožef Virk, župnik v Ločah na Štajarskem, umrl. Gosp. Dav. Trstenjak priobčuje v „Slov. Nar.“ črtice iz življenja ranjcega, ki je bil po rodu Kranjec, 10. sušca 1810. v Dobu rojen, tedaj blizo 70 let star, blizo 44 let duhovnik. Ovčicam svojim — piše gosp. Trstenjak dalje — je bil zvest pastir, olepšal je hiše božje, in neutrudljivo je skrbel za moralno in narodno omiko svojih župljanov. Kot rodoljub je stal čvrsto kakor skala pri vsaki priložnosti na narodni strani, bodi si kot volilec ali srenjski odbornik. Kot duhovni pisatelj je znan iz brezštevilnih člankov „Zgodnje Danice“, iz spisov za društvo sv. Mohora, iz dopisov v „Novice“, „Slovenca“, „Slov. Gosp.“ itd. Posebno pa je slovel kot dober pesnik, zložil ni samo obilo sv. pesem in legend, nego tudi mnogo liričnih poezij in balad. Nekatero njegovih pesem so prav šaljive in satirične, druge, v duhu narodne poezije sestavljene, so postale obče blago slovenskega naroda. V njegovi zapuščini se utegne

*) Pri Litovcih so bili po Narbutu (I, 40) dnevi od 25. maja do 25. junija Ladi posvečeni. Device so takrat popevale pesem, ki se je začela z besedami:

Lado didie, musu deve!
to je: Lado velika, naša boginja!

najti okolo 4000 (?) pesem. Naj častiti loški kaplan g. Jakob Korošak in velečastiti gosp. dekan dr. J. Ulaga skrbita, da se po Virkovi smrti ne raztepejo. Če ni rajni odločil, kaj se ima po smrti z njegovo literarno zapuščino storiti, naj „Slov. Matica“ skrbí, da pride v njeno lastnino. Več njegovih pesem so slovenski skladatelji z napevi oskrbeli. Gotovo med velikim številom Virkovih pesem se bode še marsikatera našla, ki bode okrasila vrt slovenske poezije. — Rajni se je pri božjem opraviilu na božič prehladil in umrl na pljučnici. Prijatelji zgubijo dobro dušo, duhovni tovariši ljubeznivega soseda, fara skrbnega duhovskega očeta.“

Slovstvene stvari.

* *Jezičnik*. Spisal J. Marn. V Ljubljani 1879. Natisnil in založil Rudolf Milic.

Radostni pozdravljamo predragega nam znanca „Jezičnika“, ki stopi v tej knjižici uže 17. pot pred slovanski svet in nam v živ spomin kliče rodoljube, ki so kot navdušeni s novi matere Slovenije obdelavali slovstvo domače ob času, ko je treba bilo, njemu še ledino orati. Če se radujemo dandanes vsestranskega in plodnega gibanja na slovstvenem in političnem polju in nas zaradi tega nekako „pisano gledajo protivaiki“, ne smemo zabiti mož, ki so seme sejali, iz katerega je v malo letih izrastel sad, s katerim se smemo ponašati temveč, ker to, kar je Slovenec na slovstvenem polju dovršil, je dovršil iz lastne moči, premagavši mnogostranske zapreke, ki so se mu stavile od desne in leve. Velečastitemu prof. Marnu gre tedaj živa zahvala, da nam poredoma pred oči stavi nekdanje misijonarje naše svete narodne stvari in nam kaže, kaj je ta, kaj uni, ki uže dalj ali manj časa počiva v grobu, storil na slovstvenem polju. In tako bo dobro došel zopet ta novi „Jezičnik“ ne le domačinom, temuč tudi drugim našim slovanskim bratom, ker nahajajo v njem gradiva za spisovanje literature slovenske. — V „Jezičniku“, ki kot 17. knjiga zdaj pred nam leži, je bolj ali manj obširno opisano delovanje 7 rodoljubov, in ti so: Jurij Kobe, Jurij Varl, Anton Žakelj (Ledinski), Anton Oliban, Andrej Likar, Franc Jeriša in dr. Leon Vončina. — Kar je velečenjeni naš „Učit. Tovariš“ donášal v svojih listih celo preteklo leto, je skupaj v tej knjižici na svetlo prinesel „Jezičnik“, katerega toplo priporočajo slovanskemu občinstvu. Cena mu je 60 kr. in razen 1. „Jezičnika“ se dobivajo vsi naslednji v nekaterih zvezkih v „katoliški bukvarnici“ v Ljubljani.

* *Zvon*, leposloven list, izhaja na Dunaji po dvakrat na mesec na celi pol. Izdaje in uredi ga Jos. Stritar. Naročnina mu je za vse leto 4 gold. in za pol leta 2 gold. Naslov: „Redaction des „Zvon“ Wien, VIII. Lange Gasse 44“.

* *Preširenklänge von Eduard Samhaber*. — Tako se zove knjiga, ki v elegantni obliki pride koncem prihodnjega meseca na svetlo. Naj so jej te vrstice napovednice.

Herder bil je prvi med nemškimi klasiki, ki je nemško literaturo s tem obogateti želel, da je v njo krasne cvetke iz literarnega vrta tujih narodov presejeval. Prvi nemški klasik Götthe je tako navdušen bil od srbske narodne balade „Asan-Aganica“ (se ve da v prevodu), da jo je v nemški obliki „Klagegesang von den edlen Frauen des Asan-Aga“ na svetlo dal ter tako svojim rojakom pokazati hotel, kako lepa da je srbska narodna poezija. In prvak nemškega jezikoslovstva J. Grim, v istini objektivni mož, je o slavjanskih narodnih pesmih sodil tako le: „Evropa bi ostrmela nad

njih krasoto, ako bi jih poznala“. — Vsi ti veliki možje so bili podobni marljivi bučeli, ki neumorno išče sladkega medu po krasnih cvetkah, naj uže rastejo v tem ali v unem vrtu. Le po duhu predstavljati krasne poezije družih narodov, bilo je njihovo vodilo, češ, da „črka mori, duh pa oživlja“. Če se od besede do besede pesem prestavlja, je navadno vse le bolj leseno, okorno, kajti prestava ostane le prestava, vsaj „črka mori“. Če se pa samo ideja vzame iz pesmi in jej dá nova obleka, duhu jezika primerjena, potem pesem na videz postane nova pesem, a vendar je le oblika, to je, obleka nova, duh njen pa nespremenjen: „duh oživlja“.

Na ta način bode Preširen v novi nemški obleki na svetlo prišel. Želeli smo namreč tudi mi, da bi se kak izvrsten Nemeec, kak Herder, sedanjega časa tudi na naše slovstvo ozrl, ter tako tudi narodu nemškemu pokazal cvetje našega slovstva. In res, dobili smo ga. Gosp. Edvard Samhaber, profesor nemščine na naši pripravnici, iz Kremšmüstra domá, je prišel lanske šolsko leto iz gornjega Avstrijskega v Ljubljano in ko se je zelo zanimival za naše slovstvo. Prestavili smo mu vsega Preširna in mu šli, kolikor je bilo mogoče, na roke, on pa je ideje iz njegovih pesmi jemal ter v novi poetični obliki prelepo predelal, poleg tega pa je tudi v prav pojudni, gladki in prijetni prozi življenje njegovo narisal. Uvod temu delu je izvirna dolga pesem: „An Preširen“, potem pa v 8 podobah kaže slavnega našega pesnika.

To za sedaj; ko bode tisek knjižice „Preširenklänge“ dovršen, povemo kaj več. M. L.

* *Ein versenktes Eden*. Romantische Erzählung aus Adelsberg von L. Wasserburger. Wien, Verlag von Carl Konegen.

Tako je ime jako lični novi nemški knjižici, ki je ravnokar na Dunaji na svetlo prišla in kateri predmet je romantična povest, vzeta iz prikazen v naši jami Postojnski „podzemeljskem raji“; od tod ime „Versenktes Eden“. Krajska d-ž-la čedalje bolj slovi po tujih pisateljih. Baumbach je s svojim „Zlatorog“ prvi prišel z enako stroko, al po naših mislih je Wasserbergerjeva povest z to bolj zanimiva, ker se dejanje njeno vrši v postojnski jami, po vsem svetu znani, in pisatelj z izvrstnim peresom odkriva stvari, ki si jih le živa fantazija umišljati more. Namen „Novicam“ ne more biti, da bi se na drobno spuščale v pretres te povesti, ki jo bode vsak, ki je nemščine zmožen, radostno čital; to pa moramo dostaviti, da njen pisatelj ni zašel na tisto nepošteno pot, ki jo hodijo le preradi Nemci, ko slavo pojoč naši deželi, grdiijo naš narod slovanski. Zato pisatelj zasluži hvalo tudi v tem oziru, in zato jo priporočamo našim domorodcem in domorodkinjam s polnim prepričanjem, da se ne bodo kesali, če si omislijo knjižico, ki je na Dunaji v knjigarni Karola Konegen-a na svetlo prišla.

Naj pri tej priliki omenim tudi časnik „Der Tourist, Organ für Touristik, Alpen und Naturkunde, herausgegeben von W. Jäger in Wien.“ Hribolazcem in naravoslovcem je ta časnik zelo priljubljen; cena za celo leto mu je 5 gold. P. pl. R.

Mnogovrstne novice.

* *Dunajsko mesto* nima nič manj kot 8 milijonov zaostalih dolgov na davkih. V finančnem ministerstvu so zaradi tega zelo potrti, da je stolno mesto Avstrije na davkih toliko zaostalo. Ugibuje se, zakaj to?

* *Številjenje ljudstva v Bosni in Hercegovini* je vse drugačno število pokazalo, kakor se je dozdaj mislilo. V Bosni in Hercegovini skupaj je komaj 800.000 ljudi,